

Duša Krnel Umek

ZNANJE O STAROSELCIH – SLOVENCIH V 20. STOLETJU

Abstract

KNOWLEDGE OF ANCIENT SLOVENIANS IN THE 20TH CENTURY

The article shows how the behavior of the ancient inhabitants, Slovenes, that was in the 19th century widespread, loss from the official history in the 20th century. One indicator of how knowledge is transmitted, are the interpretation of history in school's textbooks. The notion that the Slovenes are indigenous in territory of the north Adriatic and Central Europe was not only a feature of individuals, but it was generally accepted in the wider circle of the historical writers in Austria.

But after World War I in history textbooks for middle-class school the old homeland of the Slavs and Slovenes is between the Black and Baltic seas beyond the Carpathians. After the Second World War on the Free Territory of Trieste, under Allied military administration, with such explanations proceed in the lower and upper secondary schools, the same in Slovenia. About the Indigenous peoples and nations on the Apennine peninsula, in Central and Southeastern Europe, little has been written. Before Romans are mostly enumerated Italic, Latin, Umbro-Sabelian, Etruscan, Ligurian, Illyrian and the Veneti, as well as Istriian, Iapodic, Lilburn's, Norican, Karnes, Tauriscs and Latabics.

In school textbooks since independence in 1991, is stressed that the history is an important subject in school because it would enhance the awareness of belonging to a community and nation. In contrary with this principle, our lands and peoples that have lived there are dimly outlined at the end of the Roman era while most of the text is devoted to the Greeks and Romans. Among the causes of impressions that the Slavs and Slovenes came with them from beyond the Carpathians during the migration of peoples in the 6th century, was the university, which has not been autonomous after the First and Second World Wars. All it shows is that even after independence in 1991, not much has changed in regard to the issue of the official history of the ancient inhabitants of the Slovenes, despite extensive local and international literature, which emerged in the last twenty-five years.

Uvod

Vedenje o Slovencih – staroselcih, ki je bilo pri slovenskih piscih zgodovine razširjeno v 19. stoletju, se je nadaljevalo še v začetku 20. stoletja. Leta 1910 je izšlo delo Davorina Žunkovičeva *Die Slaven, ein Urvolk Europas*, ki je bilo prevedeno v slovenščino leta 1998. V njem je zapisal: »Zanikanje samobitnosti (avtohtonosti) Slovanov spada med najhujše znanstvene zmete ali ponaredke vseh časov« [1: 117]. A stališče, da so Slovenci staroselci na današnjem ozemlju, ni bila le posebnost posameznikov, temveč je bilo splošno sprejeto

v širšem krogu piscev svetovne zgodovine Weltgeschichte, ki je izšla v Avstro-Ogrski monarhiji v devetih zvezkih v letih od 1899 do 1907. Pozneje je bila dopolnjena, leta 1901 je začela izhajati v angleškem jeziku, leta 1902 pa v ruskem. Posamezni deli so prevedeni v slovenščino in objavljeni na spletni strani [2].

V četrtem zvezku so opisane dežele ob Sredozemskem morju, v poglavju o prvotnih prebivalcih Apeninskega polotoka, so opisani Beneti (Veneti), ki so se naselili v Italiji v 7. stoletju pred n. št. [3]. V petem zvezku o južni in vzhodni Evropi je v poglavju o slovenskem in srbohrvaškem rodu, ki ga je napisal Wladimir Milkovitz, navedeno: »Tisti rod, ki je živel v starih v rimskih provincah Panoniji, Noriku, Reciji in Vindeliciji je v glavnem poznan kot Sloveni ali Slovenci (Slaven oder Slowenen)« [4].

V zgodovinskem pregledu Slovanstva [5] so pisali Janez Majciger, Maks Pleteršnik in Božidar Raič, da so bili Slovani znani Rimljanom in Grkom od 7. stol. pred n. št. pod imenom »Venedi, Vinidi, Vendi«. Prvotno pa, da je slovanski rod sebe imenoval Srbi in tudi njih so Nemci imenovali Venedi [5: 3]. Od 6. stol. po n. št. pa se vse pogosteje pojavlja ime Slovani, Slavi, Sclavi, Sklavini. Poimenovanje Slovani so avtorji prevzeli po Šafaříku. Od 7. stol. dalje se je izgubilo ime Anti in tudi ime Vinidi, Vindi, Vendi se je uporabljalo redkeje in še to za posamezne baltske in polabske rodove ter pri »Slovenskih korotanskih« [5: 5].

V delu Die Slovenen [6], ki je izšlo kot deseti zvezek etnografskega in kulturno zgodovinskega orisa ljudstev Avstro-Ogrske, sta prikazani obe razlagi, staroselska in priselitvena. Josip Šuman navaja antične vire, ki pišejo o Venetih: »Seveda v teh listinah narodnost Venedov (Nationalität der Veneden) ni bolj natančno opredeljena, poleg njihovega imena omenjajo le še njihova ozemlja, in ta se v glavnem ujemajo s Prokopijevimi in Jordanesovimi opisi dežel slovenskih Vinidov (der slavischen Viniden) oziroma Venetov (Veneter). Tako lahko že iz imena in ozemlja upravičeno sklepamo na kontinuiteto prebivanja in s tem na narodnost Venedov (der Veneden) oziroma Venetov (Veneter) po Pliniju in Tacitu« [6: 22]. Avtorju se zdi tudi verjetno, da so bili Sloveni (der Slaven) naseljeni istočasno z drugimi starimi evropskimi ljudstvi: Grki, Rimljani, Tračani, Kelti, Germani in Litvanci.

V Zgodovini slovenskega naroda Josip Gruden [7] še navaja Vodnikovo prepričanje, da so bili stari Ilirci, ki so bili naseljeni ob Adriji slovenskega rodu, a je pri njem že prevladalo prepričanje, da so Slovenci naselili sedanjo domovino šele proti koncu 6. stol. n. št. Zato ločuje zgodovino na dve dobi: pred in po prihodu Slovencev. Povezava med ilirskimi Veneti in Slovenci pa se tako izgubi.

Šolstvo

Znanje o staroselcih in prišlekih se je prenašalo iz pregledov zgodovine v šolske učbenike. Po prvi svetovni vojni v učbeniku za meščanske šole, ki sta jo spisala Bogdan Binter in Vojteh Štrukelj [8], piše, da so Apeninski polotok naseljevali Italiki, Latini, Umbro-Sabelijci, Etrurci, Liguri in Beneško ravnino ilirski Veneti. V petem stoletju pred n. št. so Padsko nižino zasedli še Galci [8: 91-93]. Balkanski polotok in vzhodne Alpe so naseljevali Tračani in Iliri, v četrtem stoletju pred n. št. pa so zasedli alpske predele še Kelti [8: 141]. Današnje slovensko ozemlje so naseljevali keltski Tavriščani, ilirsko-keltski Japodi, jadransko obalo

pa ilirski Veneti, Histri, Liburni in Dalmati [8: 142]. Slovenci so prišli v začetku 6. stol. do Donave, napadali ozemlje vzhodno rimske države in se začeli »naseljevati na Balkanu, po odhodu Langobardov v Italijo leta 568, pa tudi v vzhodne alpske dežele« [8: 147]. V učbeniku, ki ga je spisal Josip Brinar, je pradomovina starih Slovanov in Slovencev med Črnim in Baltskim morjem onstran grebena Karpatov [9: 41].

Po drugi svetovni vojni so na Svobodnem tržaškem ozemlju, ki je bilo pod zavezniško vojaško upravo, s takimi razlagami nadaljevali v nižjih razredih srednjih šol. Od prvotnih prebivalcev Apeninskega polotoka Oton Muhr našteva Grkom podobne Italce, ki so se delili na plemena Latincev, Sabincev, Samničanov, na Etruščane in Galce ali Kelte [10: 49]. Po propadu rimske države pa navaja: »Skozi slovensko ozemlje so začele hrumeti trume raznih narodov, ki so prodirali proti Italiji in se včasih tudi vračali. To je doba preseljevanja narodov. Zadnji so zapustili naše ozemlje Langobardi leta 568 po Kr. Tedaj se je začelo naseljevanje Slovencev« [10: 102].

V učbeniku za višje razrede srednjih šol našteva Roža Šturm od staroselcev na Apeninskem polotoku Ligure, Venete, Galce, Italike, Etruščane in Grke [11: 108]. Na slovenskem ozemlju so bila ilirska plemena: Veneti, Istrijani, Japodi in Liburni. »Med Kelte štejejo zgodovinarji: Noričane, Karne, Tavriskane in Latabike.« »Karni, ki so prihajali tudi v bližino morja, so zaradi trgovine ustanovili Trst«, ki ga Strabon omenja kot »Karnska vas« [11: 216]. »Bolj ali manj uspešna romanizacija, širjenje krščanske vere ter navali narodov z onstran Donave so ustvarili v slovenskih krajih stanje, kakršno so v 6. stoletju našli Slovenci in ga v mnogočem nadaljevali« [11: 218].

V Sloveniji je v učbeniku za osnovne šole Bogdan Binter napisal, da »O najstarejši dobi slovanske preteklosti vemo zelo malo« a še doda, da rimski pisatelji »Slovane nazivajo Venete« ter, da je »slovansko ime ohranjeno prvič pri nekaterih pisateljih v 6. stol.« [12: 5]. Predslovansko prebivalstvo Kelti in Iliri pa naj bi se do 9. stol. hitro poslovanilo [12: 21]. V pregledu antike sovjetskih avtorjev Diakova in Kovaleva je navedeno, da je že Tacit poznal Slovane pod imenom Venedi (Vénèdes), pozneje se pojavi ime Anti, Slovani (Slaves) pa se pojavi v delu Prokopa v 4. stol. n. št. [13: 804].

V Zgodovini Slovencev navaja Peter Petru [14] Etruščane, Venete v Benečiji in Ilire na Balkanu. Na slovenskem ozemlju so bili Veneti edini narod, ki so imeli pisavo. Venetščino povezuje z latinščino in keltščino in zavrača povezavo z ilirščino. Svoje jezike naj bi imeli tudi Histri in Noriki. Kelti, ki so prodrli v Padsko nižino v začetku 4. stol. pred n. št. naj bi prodrli na slovensko ozemlje konec 3. stol. pred n. št. Ilire, Venete in Kelte povezuje s poznejšimi imeni rimskih provinc: Illyricum, pozneje Pannonia oziroma Dalmatia, Noricum ter Venetia et Histria [14: 69]. Bogo Grafenauer [15] je opisal prihod Slovanov, med njimi tudi alpskih Slovanov. Čeprav je v nadaljevanju naslov poglavja o državi karantanskih Slovencev, govori o Slovanih in le izjemoma o Slovencih. O napadih Antov in Slovenov na bizantinsko državo piše tudi Sergij Vilfan v Pravni zgodovini Slovencev [16: 24].

Po drugi svetovni vojni so bili v slovenski znanosti tudi posamezniki, ki so pisali o avtohtonosti Slovanov v Evropi. Josip Korošec ugotavlja, da: »Zgodovina nam ničesar ne pove o kakem novem priseljevanju Slovanov. Nasprotno pa imamo tudi jezikovne dokaze, ki kažejo na staro prisotnost Slovanov na Visli in Vartici«. Prednike Slovanov oziroma

Praslovanov je mogoče slediti od neolita dalje. »Razširjenost lužiško-šleskih žarnih grobišč v vzhodni Nemčiji se krije z zemljiščem, na katerem so bivali v začetku zgodovinskega časa Slovani, ki so bili že od zdavnaj kot poljedelci stalno naseljeni na enem in istem kraju.« ... »Zgodovina podpira gledišče, da Slovani niso prišli sem šele v VI. in VII. stoletju n. e., temveč so bili tu že davno poprej« [17: 14].

Staroslovenska arheologija je bila do druge svetovne vojne slabo razvita in »Dejstvo, da ne poznamo dovolj naše najstarejše kulturne zgodovine, so izkoristili drugi v tendenciozne namene. Za okupacijo (1941 do 1945) se je pojavila v znanstvenih in polznanstvenih časopisih vrsta člankov, v katerih se doslej neznani material lažno pripisuje dozdevni masi germanskih kolonistov v IX. in X. stoletju.« [18: 6].

Kaj pišejo zgodovinarji v šolskih učbenikih po osamosvojitvi leta 1991 o Slovanih in o slovenski zgodovini v stari dobi? Stane Berzelak, avtor učbenika za prvi letnik gimnazije napiše, da je zgodovina ena najstarejših znanosti in pomemben predmet v šoli, ker »bo pomagala... krepiti zavest o pripadnosti skupnosti, v kateri živimo, in narodu (poleg jezika in kulture je zgodovina najpomembnejši element nacionalne zavesti)« [19: 11]. A vprašanje se postavlja, katerega naroda in katero nacionalno zavest. Pričakovali bi, da bo večji del učbenika namenjen enakopravnemu prikazu slovenske zgodovine in zgodovine naših krajev. Pa temu ni tako. O slovenskem narodu tu ne govori veliko in iz obsega poglavij je jasno, da krepi zavest o grški in rimski zgodovini, o slovenski pa ne. Da to ni samo stališče avtorja, ampak je tako stališče uradne zgodovine, kaže sklep: »Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na seji dne 11. 4. 2002 s sklepom št. 613-235/02 potrdil učbenik Stare dobe, Zgodovina 1. za prvi letnik gimnazije, ki ga je napisal Stane Berzelak«. Po prikazu prazgodovine in prvih civilizacij, sledi poglavje o Grčiji 35 str. (str. 62-97) in Rimu 140 str. (str. 98-145). Naši kraji so vključeni na konec rimske dobe na sedmih straneh (str. 137-143). Berzelak je avtor tudi Zgodovine za tehniške in druge strokovne šole [(20)]. V njej sta Grčija in Rim opisana na 51 straneh (str. 40-91) naši kraji pa na treh.

Ali sta bila naroda na Apeninskem polotoku, na Balkanu ter v srednji Evropi samo Grki in Rimljani? Avtor sicer napiše, da so na ozemlju današnje Slovenije »živela venetska, ilirska in keltska ljudstva« [19: 137] in obstajalo je »Noriško kraljestvo«. Za Apeninski polotok napiše: »Na severu so živeli Veneti in Liguri (pozneje so se tja naselili še Kelti), ob vzhodnih obalah Apeninskega polotoka Iliri, v osrednjem delu Etruščani in italska ljudstva, na jugu pa so se ilirskim Japigom in Mesapijcem pridružili med veliko kolonizacijo Grki.« O Etruščanih napiše sicer: »Lepota in obilje etruščanskih najdb dokazujeta visoko razvito civilizacijo« ... »Rimljani so od njih prevzeli način gradnje cest, vodovodov, mostov, obokov in kupol ...« [19: 101-102]. A zakaj potem ni Etruščanom namenjenih 140 strani, Rimljanom pa dve?

Drugačni pogledi

Z večjim dostopom znanja po drugi svetovni vojni, so nastajala in so bila dosegljiva tudi dela, ki so prikazovala zgodovino drugače. Eden od piscev takih del je Werner Keller, ki je raziskoval Etruščane [21]. Delo je prvič izšlo leta 1970 v nemščini *Denn sie entzündeten*

das Licht : Geschichte der Etrusker – die Lösung eines Rätsels in je bilo prevedeno v italijanščino in angleščino. Etruščani so »ljudstvo, ki so ga v zgodovini zamolčali, so sistematično brisali spomin nanj, narod, ki je nekdan napisal prvo veliko poglavje zgodovine zahoda« ... »da še dandanes v šolskih učbenikih ponavljajo datum ustanovitve Rima 753 in da ga je ustanovil Romolo«. »Znanstveno je dokazano, da je »večno mesto« ustanovil etruščanski kralj Tarquinio Prisco leta 575 pred n. št., ne samo ustanovil, tudi zgradil imperij velikih mest industrije, obrti in trgovine« [21: 7]. Rimljani so pozabili na dejstvo, da so Etruščani ustanovili Rim in državo, da so Rimljane naučili pisati in brati. Zbrisali so ves spomin na Etruščane [21: 377]. A če so to storili Rimljani in za njimi Italijani, zakaj to delajo zgodovinarji danes v Sloveniji?

Keller piše, da so Rimljani »že leta 161 pred n. št. poklicali grške filozofe v Rim, ker jim je bila čudna misel, ki pozna skepso in dvom in svobodno izražanje misli. Rim od osvajalcev do ljudskih množic je bil gluhi in slep za vse, kar ni bilo materialno. Čeprav je bil bogat z marmorji in razkošnimi palačami, trgi in kopališči je tudi res, da med njegovimi zidovi ni nikoli zrasla akademija. Rimske meščane niso zanimali ne gledališče in ne glasba. Ko so imeli kaj za ponuditi, so bili to krvavi boji med živalmi in gladiatorji. To je hodilo gledat ljudstvo in meščani« [21: 381-382]. Rimljani so prevzeli od Etruščanov samo, kar jim je služilo za politiko in organizacijo in za vojne: ceste, utrdbe, mostove..., vse ostalo so opustili, opustili vse, kar je bilo lepo. Vse kar so Rimljani zgradili, ni nikoli zraslo iz njihovega intelektualnega dela, vse je bilo plod vojnih pohodov in delo podjarmljenih ljudstev in prvi med njimi so bili Etruščani [21: 204-206]. In kdo so bili Etruščani?

Z vprašanjem etnosa, to je narodne pripadnosti v antiki se v novejšem času vse bolj ukvarjajo raziskovalci antike. Jadranka Cergol na primeru Propercija ugotavlja, da je bilo zanj pomembno etruščansko poreklo, kljub domovanju v kozmopolitskem Rimu [22: 67]. Posamezna ljudstva Etruščane, Sabine, Oske in Umbre so začeli pojmovati kot ljudstvo Italikov in imenovati v Avgustovem času *populus Romanus* [22: 58] v pomenu rimski narod po imenu rimskega imperija.

Berzelak [19] navaja Herodota, da izvirajo iz Lidije in da njihov jezik ni indoevropski, pa da strokovnjaki niso razvozlati njihove pisave. Ne pove pa, da so slovenski avtorji razvozlati pisavo in jezik na podlagi pomena besed v slovanskih in zlasti slovenskem jeziku. Saj tudi Jurij Venelin piše, da so Etruščani dali Rimljanom pisavo in »V Evropi sta bili samo dve starodavni pisavi, grška in etruščanska, slovenska pa je spadala k eni izmed njiju« [23: 175]. Mit o Romulu in Remu najde mesto v učbeniku s sliko kipa, za katerega je ugotovljeno, da je bil prvotno brez dvojčkov, ki jih je dodal v 15. stol. Antonio del Pollaiuolo [24: slika 2]. Ni pa v učbeniku prostora za slovenske mite in za ugotovitve slovanskih strokovnjakov, da je etruščanski jezik mogoče razumeti s slovanskimi oziroma slovenskim jezikom in ta ugotovitev ne pride niti kot možna razlaga v učbenik, kar bi od objektivne znanosti pričakovali.

Zakaj je potrebno v slovenskem učbeniku povečevanje Rimljanov, ki so najprej uničili etruščansko kulturo potem pa še druge kulture in narode, ki so bili na poti njihovega osvajanja, ropanja in zaslužnjevanja po Evropi, prednji Aziji in severni Afriki? In zakaj avtor ne nameni več prostora vojnami proti rimski okupaciji, ki so trajale stoletja? Literature o

staroselcih je v slovenskem jeziku dovolj, od Adama Bohoriča [25] naprej in v 19. stoletju so Slovenci pisali več o teh ljudstvih, kot je bilo napisano v učbenikih. Še več pa se je literature tuje in domače nabralo o Etruščanih, Venetih in drugih ljudstvih v zadnjih 30 letih. A vse kaže, da je edina napaka del, ki so jih napisali od leta 1984 dalje Anton Berlot in Ivan Rebec [24] Joško Šavli [26], Matej Bor, Ivan Tomažič [27] in mednarodnih konferenc Korenine slovenskega naroda – Izvor indoevropcev [28], ki so letos že desetič v Ljubljani, da niso bila napisana v krogih uradne zgodovine. Ali torej za »uradno« zgodovinopisje ne velja iskanje znanstvene resnice in odkrivanje novih dejstev?

Zaključek

In kje so poglobitni vzroki za sliko o preteklosti, saj se piše še vedno enako. Eden glavnih vzrokov za vztrajno zanikanje staroselskega izvora Slovencev in prikaze v zgodovinah, da so Slovani prišli iz Karpátov v času preseljevanja narodov v 6. stoletju, je gotovo tudi v statusu univerze po prvi svetovni vojni, ko ni ustrezalo ime »slovensko vseučilišče«, ker »to tedaj vladajočim krogom ni bilo po volji«. »V duhu vladajočih idej je dejal nek poslanec v parlamentu, da smo zahtevali slovensko univerzo, dokler smo bili v boju s Nemci, danes pa zahtevamo samo univerzo Srbov, Hrvatov in Slovencev in nočemo, »da bi bila univerza v Ljubljani prežeta s tendenco kakega separatizma, ampak naj bo samo nov kamen v zgradbi edinstva naše države« [29: 14].

Po drugi svetovni vojni so idejo panslavizma preoblikovali v bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov. Postopoma je izginila tudi univerzitetna avtonomija: »Politika, ki je usmerjala našo pot, svobodi znanosti in svobodi univerze ni bila posebno naklonjena, veliko veselje pa je imela do neprestanih reform« [30: 15]. Odstranjevanje pedagoškega osebja z univerze ni imelo samo pravne poti, v številnih primerih je bilo »nasilje prikrito« [30]. Vse pa kaže, da se tudi po osamosvojitvi leta 1991 ni veliko spremenilo v pogledu uradne zgodovine glede vprašanja o staroselcih Slovincih, kljub obsežni domači in tuji literaturi, ki je nastala v zadnjih desetletjih. Ali je sedaj to posledica podrejanja tudi zgodovinske »znanosti« ideologiji globalizacije?

Literatura

1. D. Žunkovič, *Die Slaven, ein Urvolk Europas, Slovanski temelji Evrope*, V senci zgodovine, Jutro, Ljubljana **1998**, 9-118.
2. Slovenski delni prevod *Weltgeschichte, Splet*, Harvardi, <http://www.harvardi.com/helmolt.php>
3. *Weltgeschichte*, Bd 4, *Die Rاندländer des Mittelmeers*. Bibliographisches Institut, Leipzig - Wien, **1900**.
4. *Weltgeschichte*, Bd 5, *Südosteuropa und Osteuropa*. Bibliographisches Institut, Leipzig - Wien, **1905**.
5. J. Majciger, M. Pleteršnik, B. Raić, *Slovanstvo*, I, *Občni pregled – Jugoslovani: Slovenci, Hrvati in Srbi, Bolgari*, Matica slovenska, Ljubljana **1873**.
6. J. Šuman, *Slovinci*, Amalietti & Amalietti, Ljubljana 2011. Prevod dela: Josef Šuman, *Die Völker Oesterreich-Ungarns, Ethnographische und culturhistorische Schilberungen*, Zehnter Band, Die Slovenen, Verlag von Karl Prochaska, Wien - Teschen, **1881**.
7. J. Gruden, *Zgodovina slovenskega naroda*, 1. zvezek, Družba sv. Mohorja, Celovec **1910**.

8. B. Binter, V. Štrukelj, *Zgodovina starega veka za drugi razred srednjih šol*, Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana **1938**.
9. J. Brinar, *Zgodovina za meščanske šole, 1. del, Stari in srednji vek*, Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana **1927**.
10. O. Muhr, *Zgodovina za prvi razred nižjih srednjih šol*, Zavezniška vojaška uprava, Britansko – ameriški pas Svobodnega tržaškega ozemlja, Urad za prosveto, Trst **1948**.
11. R. Šturm, *Zgodovina starega veka za višje srednje šole*, Zavezniška vojaška uprava, Britansko – ameriški pas Svobodnega tržaškega ozemlja, Urad za prosveto, Trst **1949**.
12. B. Binter, *Zgodovina Južnih Slovanov za 6. razred osnovnih šol*, DZS, Ljubljana **1959**.
13. V. Diakov, S. Kovalev, *Histoire de l'antiquite*, Moscou **1960?**
14. P. Petru, *Arheološka obdobja*, *Zgodovina Slovencev*, Cankarjeva založba, Ljubljana **1979**, 17-93.
15. B. Grafenauer, *Prihod Slovanov, Alpski Slovani v novi domovini prva desetletja po naselitvi, Samova »država« in država karantanskih Slovencev*, *Zgodovina Slovencev*, Cankarjeva založba, Ljubljana **1979**, 94-122.
16. S. Vilfan, *Pravna zgodovina Slovencev*, Slovenska matica, Ljubljana **1961**.
17. J. Korošec, *Uvod v materialno kulturo Slovanov zgodnjega srednjega veka*, DZS, Ljubljana **1952**.
18. J. Korošec, *Staroslovenska grobišča v severni Sloveniji*, Družba svetega Mohorja, Celje **1947**.
19. S. Berzelak, *Stare dobe. Zgodovina za 1. letnik gimnazij*, Modrijan, Ljubljana **2003**.
20. S. Berzelak, *Zgodovina 1 za tehniške in druge strokovne šole*, Modrijan, Ljubljana **1996**.
21. W. Keller, *La civiltà etrusca*, Garzanti, Milano **1991**.
22. J. Cergol, *Etnična identiteta v avgustejskem času: primer Propercija*, *Keria* 13/2011, št. 2, 57-69.
23. J. Venelin, *Starodavni in današnji Slovenci*, Amalietti & Amalietti, Ljubljana **2009**.
24. A. Berlot – I. Rebec, *So bili Etruščani Slovani*, Lipa, Koper **1984**.
25. A. Bohorič, *Arcticae horulae 1584*, *Slovenski protestantski pisci*, DZS, Ljubljana **1966**, 351-366.
26. J. Šavli, *Veneti naši davni predniki?*, I. Tomažič, Dunaj=Wien **1985**.
27. M. Bor, J. Šavli, I. Tomažič, *Veneti naši davni predniki*, Editiones Veneti, tretja pregledana in dopolnjena izdaja, Ljubljana **1989**.
28. Zborniki mednarodnih konferenc *Staroselci v Evropi, Korenine slovenskega naroda*, Ljubljana **2001-2011**.
29. V. Melik, *Ljubljanska univerza in njeni predhodniki*, Zbornik ljubljanske univerze, Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Ljubljana **1989**, 7-17.
30. V. Simič, *Odstranjevanje pedagoškega osebja z univerze, Politični pritiski in izključevanja učiteljev in sodelavcev Univerze v Ljubljani*, Univerza v Ljubljani, Ljubljana **2000**, 33-37.

Povzetek

V sestavku je prikazano, kako se je vedenje o staroselcih Slovincih, ki je bilo na slovenskem še v 19. stoletju razširjeno, izgubilo iz uradne zgodovine v 20. stoletju. Eden od pokazateljev, kako se znanje prenaša, so razlage v pregledih zgodovine in šolskih učbenikih. Stališče, da so Slovenci staroselci na ozemlju ob severnem Jadranu in v srednji Evropi, ni bila le posebnost posameznikov, temveč je bilo splošno sprejeto tudi v širšem krogu avstrijskih piscev splošnega zgodovinskega pregleda.

Toda po prvi svetovni vojni je v učbeniku zgodovine za meščanske šole pradamovina starih Slovanov in Slovencev med Črnim in Baltskim morjem onstran Karpatov. Po drugi svetovni vojni so na Svobodnem tržaškem ozemlju, ki je bilo pod zavezniško vojaško upravo, s takimi razlagami nadaljevali v nižjih in višjih razredih srednjih šol, enako v Sloveniji. O staroselskih ljudstvih in narodih na Apeninskem polotoku, v srednji in jugovzhodni Evropi

pa je bilo napisanega malo. Pred Rimljani večinoma naštevajo Italike, Latine, Umbro-Sabelijce, Etrurce, Ligure, Venete in Ilire, pa tudi Istrijane, Japode, Liburne, Noričane, Karne, Tavriskie in Latabike.

V šolskih učbenikih po osamosvojitvi leta 1991 pišejo, da je zgodovina pomemben predmet v šoli, ker naj bi krepila zavest o pripadnosti skupnosti in narodu. V nasprotju s tem načelom so naši kraji in narodi, ki so tu živeli, opisani skopo na koncu rimske dobe, večina teksta pa je namenjena Grkom in Rimljanom.

Med vzroki za prikaze, da so Slovani in z njimi Slovenci prišli izza Karpatov v času preseljevanja narodov v 6. stoletju, je tudi status univerze, ki ni bila avtonomna po prvi in drugi svetovni vojni. Vse pa kaže, da se tudi po osamosvojitvi leta 1991 ni veliko spremenilo v pogledu uradne zgodovine na vprašanje o staroselcih Slovincih, kljub obsežni domači in tuji literaturi, ki je nastala v zadnjih petindvajsetih letih.